

1. Obiekt 159/1

RZYMSKO-KATOLICKI KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej

2. Czas powstania

XIII/XIV w.

2 poł XIX w

3. Miejscowość

R A D U Ń

4. Adres

Raduń

p-ta 73-200 Choszczno

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

gorzowskie

województwo

Choszczno

gmina Choszczno

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Radun

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

szczęcińskie

województwo

Choszczno

powiat

8. Właściciel i jego adres

Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska
ul. Królowej Korony Polskiej 28e
70-485 Szczecin

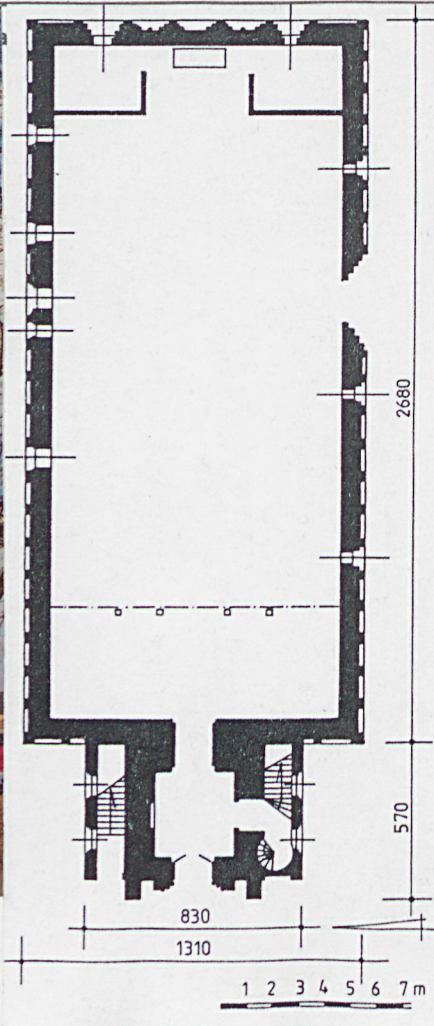
9. Użytkownik i jego adres

Rzymsko-katolicka parafia p.w.
Matki Boskiej Szkaplerznej
Raduń p-ta 73-200 Choszczno

10. Rejestr zabytków

Nr 300/58 A-659 data 5.07.1958 r.

13.07.2010

Sytuacja

Raduń to duża wieś owalnicowa (przekształcona wtórnie w formę widlicową), położona w odległości ca 5 km na południowy-wschód od Choszczna. Osada położona jest przy historycznym trakcie z Choszczna do Bierzwnika. Od strony północnej wieś sąsiaduje z Wardyniem (odległość ca 2,5 km), d południowej z Nowym Klukomem (odległość ca 2,5 km) i od wschodniej z Korytowem (odległość ca 2, 5 km). Po zachodniej stronie Radunia (w odległości ca 1 km) jezioro o tej samej nazwie. Pierwotna oś kompozycyjna wsi zorientowana na linii W - E; wtórnie osada rozbudowana wzdłuż drogi, prowadzącej w kierunku południowym.

Działka siedliskowa usytuowana w centrum wsi, w obrębie nawsia, na wyniesieniu terenu (ca 200m ponad poziom gruntu), ogrodzona murem kamiennym. Parcela prostokątna (ca 50 x 40 m). Po południowej stronie świątyni - w obrębie ogrodzenia - zabytkowa (równowieczna kościołowi) bramka z cegły ceramicznej. Kościół jest jedynym elementem zabudowy działki kościelnej (pełniacej pierwotnie funkcję cmentarza). Od strony północnej parcela obsadzona pojedynczymi wiązami, jesionami i lipami. Po południowo-zachodniej stronie kościoła współczesny krzyż misyjny.

Materiał, technika, konstrukcja

Posadowienie - korpus nawowy osadzony na ławach fundamentowych z kamieni polnych; głębokość osadzenia nierozpoznana z uwagi na konieczność wykonania stosownych badań architektonicznych. Architektonicznie wyodrębniony cokół murowany z regularnie obrobionych kamieni (kostki granitowej), ułożonych w dwóch warstwach. Wysokość podmurówki do ca 50 cm ponad poziom gruntu; czoło cokołu wyprowadzone ca 5 cm przed lico ścian. Wieża osadzona na ławach fundamentowych z kamieni. Cokół murowany z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej; wysokość do ca 55 cm ponad poziom gruntu.

Ściany obwodowe o niejednorodnej konstrukcji: dolna część - do wysokości ca 370 cm - murowana z kostki granitowej (ca 35 x 35 cm) ułożonej w 9 regularnych warstw, część górna wykonana z gotyckiej cegły (ca 28 x 13,5 x 7,5 cm) na zaprawie wapiennej - wątek muru wendyjski. Po stronie północnej górne fragmenty ściany noszą ślady tynkowania; po stronie południowej cegła starannie oczyszczona i zabarwiona na kolor odpowiadający charakterowi tego materiału, a spoiny dokładnie fugowane i bielone. Po tej stronie kościoła otynkowane i bielone są jedynie ostro-

Kościół raduński wzniesiony został najpewniej na przełomie XIII i XIV w. Jego patronem w latach 1313-1321 był Jan Hagen, którego uprawnienia w 1319 r. potwierdził margrabia, a w 1321 r. Wedlowie korytowscy. Wg katastru ziemskiego margrabiego Ludwika Starszego z 1337 r. majątek raduński liczył 64 włóki ziemi, z których 4 należały do miejscowego plebana. Od 1406 r. aż po wiek XX patronat nad kościołem raduńskim należał do miasta Choszczna. Parafia w Raduniu istniała już w średniowieczu; po 1539 r. przyłączono do niej kościoły w Wardyniu i Chełpie (proboszczem był wówczas Bartholomeus Beneckendorf). Za czasów proboszcza Bartholomeusa Koniga kościoły dosięgnęły - podobnie jak i wieś - zniszczenia wojny trzydziestoletniej. W 1637 r. żołnierze szwedzcy splądrowali i spalili świątynię wraz z jej drewnianą lub ryglową wieżą, w której stopiły się dwa dzwony. W ich miejsce w 1643 r. odlano - zachowany do dziś - dzwon o średnicy 80 cm; jego twórcą był ludwisarz Franz Dubois z Frydlandu. Drugi dzwon o średnicy 65 cm wykonany został przez tego samego mistrza i jego po-

<p>14. Kubatura</p> <p>ca 4890 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>398, 3 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół katolicki</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół katolicki</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>W ostatnich latach zakonserwowano mury południowej elewacji kościoła.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan zachowania obiektu dobry, nie wykazujący zagrożeń konstrukcyjnych. Złuszczenia tynków ściany północnej i wschodniego szczytu dachu. Część otworów okiennych wtórnie zabudowana. Wnętrze obiektu zdewaloryzowane wtórnymi tynkami o niewłaściwej fakturze. Historyczne wyposażenie świątyni nie zachowane.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Obiekt wpisany do rejestru zabytków woj. gorzowskiego, podlegający prawnej ochronie konserwatorskiej. Zachowaniu w niezmienionym stanie winna podlegać bryła świątyni (tak korpusu nawowego jak i wieży) oraz kompozycja architektoniczna elewacji. Zaleca się ujednolicenie kolorystyczne cegieł górnej części ścian obwodowych oraz otynkowanie i pobielenie blend w ścianie północnej. Wskazane zamurowanie okna w ścianie północnej i odtworzenie pierwotnej formy blendy.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne *Rekwiiz. A - nr 598*

22. Biblioteka

K. Berg, Arnswalde im XVI Jahrhundert. Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark, Hft. XIII, XIV, Landsberg 1902, 1904.

H. Berghaus, Landbuch der Mark Brandenburg und Markgrafthums Nieder Lausitz in der Mitte des 19. Jahrhunderts, III Band, Brandenburg 1856.

W. Schumacher, Wanderungen und Streifzüge durch den Kreis Arnswalde 1937.

F. Wolff, Die Glocken der Provinz Brandenburg, Berlin 1920.

C. Nowakowski, Wi. Witek, Katalog architektury sakralnej gm. Choszczno, Szczecin 1996 r. (maszynopis w zb. WKZ Gorzów Wlkp.).

25. Opracował

tekst mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, lipiec 1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, maj 1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, kwiecień 1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów WKZ Gorzów Wlkp.

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

196/08927
Państwowa Służba Ochrony Zabytków
ODDZIAŁ WOJEWÓDZKI
ul. Jagiellończyka 8
66-413 Gorzów Wlkp.
tel./fax 223-612, 215-295

[Signature]
Wojewódzki Konserwator Zabytków
mgr Władysław Chrostowski

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Reprodukcja mapy topograficznej wsi z lat 90-tych XIX w. wg negatywu z Prac. Fot. PKZ Szczecin

27. Załączniki

4 wkładki szczegółowe

1. Miejscowość R A D U Ń	2. Obiekt RZYMSKO-KATOLICKI KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej	3. Zawartość wkladki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, sytuacja, fotografie
-----------------------------	--	--

c. d. rubr. nr 13 - łukowe blendy. Wschodni i zachodni szczyt dachu murowany z kamieni polnych w układzie nieregularnym; krawędzie szczytów wyprowadzone cegłą ceramiczną. Grubość ścian korpusu nawowego ca 95 cm. Ściany wieży murowane z cegły ceramicznej (o rozmiarach standardowych) na zaprawie wapiennej; wiązania muru wozówkowo-główkowe, krzyżowe. Zewnętrzne powierzchnie ścian wieży nietynkowane. Grubość ścian wieży w przyziemiu do ca 120 cm, w obrębie V kondygnacji ca 40 cm. Grubość ścian przybudówek ca 40 cm.

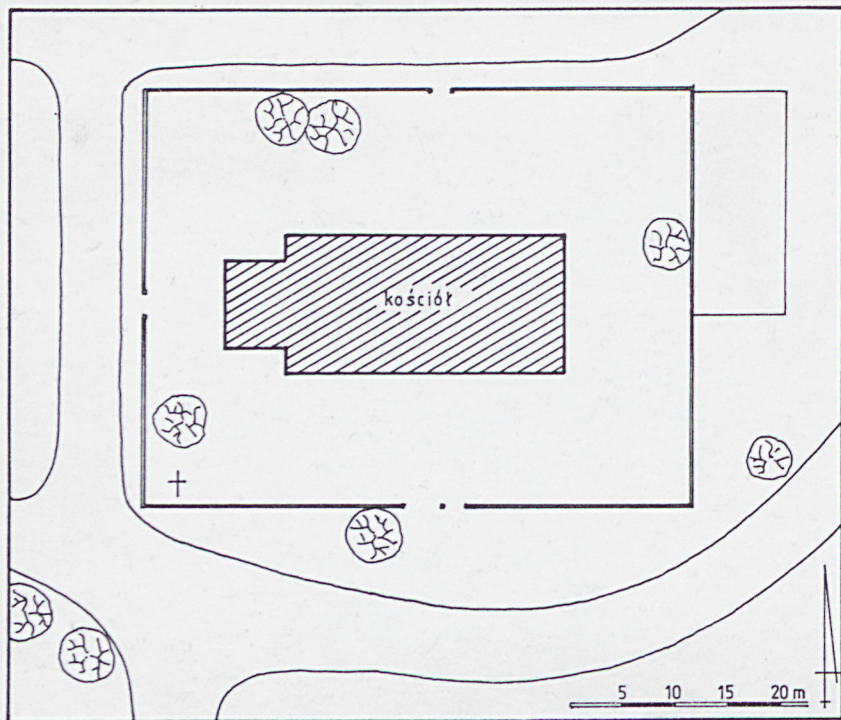
Więźba dachowa krokwiowo-jętkowa (jętki rozmieszczone w dwóch poziomach). Jątki górnego poziomu wsparte wtórną, obustronną ścianą stolcową (stojce wykonane ze zdwojonych kantówek o przekroju ca 10 x 30 cm, stężonych śrubami metalowymi i płaskownikiem stalowym). Jętki dolnego poziomu wsparte obustronną podporą stolcową, której stojce - podobnie jak w podporach wtórnych - osadzone są w podciągach belek stropowych; ponadto stojce te spięte są poziomymi belkami i stabilizowane mieczami (w osi W - E). Więzary usztywniają zastrzały, osadzone w belkach stropowych i wczopowane w stojce wtórnych podpór stolcowych; końce tych zastrzałów rozpierają rozpory, ułożone bezpośrednio pod jętkami dolnego poziomu. Elementy więźby dachowej - poza wtórnymi stojcami - obrobione są "od topora" i charakteryzują się dość znacznymi przekrojami (np. stojce pierwotnych podpór stolcowych - 30 x 25 cm, podciągi - 30 x 30 cm, krokwie - 18 x 22 cm). Połączenia ciesielskie starszej części więźby dachowej wzmocnione są kołkowaniem.

Pokrycie dachu korpusu nawowego ze starej ceramicznej dachówki karpiówki, ułożonej "w łuskę"; kalenica wyłożona ceramicznymi gąsiorami. Hełm wieży pod dwukrotnie malowaną blachą ocynkowaną.

Okna - otwory okienne szczelinowate - wąskie i wysokie - przesklepione ostrołukowymi nadprożami i rozglifione tak na zewnątrz jak i ku wnętrzu. Proporcje szerokości do wysokości otworów okiennych ścian długich jak ca 1 : 10, a ściany wschodniej jak ca 1 : 7. Otwory okienne wschodniego szczytu budynku ujęte uskokowym, ćwierćwałkowym obramieniem, wykonanym z kształtek ceramicznych i cegieł. W ścianie północnej przeprute jest wtórne okno w formie stojącego prostokąta (stosunek szerokości do wysokości jak ca 2 : 3), przesklepione pełnołukowym nadprożem; okno to umieszczone jest w dość głębokiej niszy, przesklepionej nadprożem w kształcie łuku koszowego. Osadzone jest tutaj stałe, pojedyncze okno, dzielone krzyżem o profilowanych śłemeniu i słupku. Przeszklenie okien szczelinowatych ma charakter witrażowy (niewielkie prostokątne szybki białe i żółte, połączone ramkami ołowianymi). Powierzchnia przeszklenia wzmocniona kątownikiem stalowym. Nad drzwiami południowymi kolista rozeta o średnicy ca 300 cm, wypełniona dekoracją maswerkową z kształtek ceramicznych; przeszklenie wyko-

c. d. wkladka nr 2

Wkładkę założył: mgr. Cezary Nowakowski, BSiDK, Szczecin, maj 1996 r.
Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Gorzów Wlkp.:.....

2.

3.

1. Miejscowość R A D U Ń	2. Obiekt RZYMSKO-KATOLICKI KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, fotografie
-----------------------------	--	--

c. d. rubr. nr 13 - nane współcześnie ma charakter witrażowy (wieloboczne szybki w ołowianych ramkach). Otwory okienne wieży smukłe, szczelinowate, przesklepione ostrołukowymi nadprożami i dzielone - w obrębie kondygnacji III - V - laskowaniem. Przeszklenie okien białe, ujęte w metalowe, stałe ramy. Na wysokości dzwonnicy otwory okienne zapierzone drewnianymi żaluzjami. Część otworów okiennych wtrnie zablendowana.

Drzwi - zewnętrzne otwory drzwiowe prostokątne, przesklepione ostrołukowo, ujęte uskokowymi, wielostopniowymi obramieniami, wykonanymi z cegieł i kształtne ceramicznych. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe - neogotyckie w charakterze - zawieszone na hakowo-pasowych zawiasach i zaopatrzone w zamki puszkowe z ozdobnie profilowanymi klamkami żeliwnymi (na zamku wytłoczone symbole krzyża, serca i kotwicy). Listwy przylgowe półwałkowe, żłobkowane, zwieńczone kompozytowymi kapitelikami. Ponad profilowanymi ślēmionami - w obrębie otworu drzwiowych - usytuowane nadświetla, dzielone drewnianymi szczeblinami w układzie arkadowym (przeszklenie ze szkła ornamentowego). Pomiędzy kruchtą a nawą dwuskrzydłowe - analogiczne jak wyżej opisane - drzwi, zabezpieczone metalową kratą. Drzwi na emporę jednoskrzydłowe, spagowe, na zawiasach hakowo-pasowych; górne krawędzie skrzydeł drzwiowych w formie łuków ostrych. Stolarka drzwiowa obiektu wykonana została w wieku XIX, najpewniej w okresie kiedy zbudowana została wieża.

Podłogi - w kruchcie posadzka z ceramicznych płytek sześciobocznych. W nawie posadzka z płytek lastrykowych; w zakrystii fragment posadzki z płytek terakoty.

Stropy - nad nawą drewniany strop belkowy z deskowym pułapem wyprawionym gładkim tynkiem wapienno-cementowym, zarzuconym na podsufitki z mat trzcinowych. Nad kruchtą ceramiczne sklepienie krzyżowe, wyprawione gładkim tynkiem wapiennymi i bielone. Nad wyższymi kondygnacjami wieży drewniane stropy nagie.

Schody prowadzące na emporę jednobiegowe, ceglane (stopnie i podstopnie obudowane drewnem); usytuowane są one w obrębie przybudówek wieży. Z przyziemia wieży na jej wyższe kondygnacje prowadzą ceramiczne schody kręcone, a w górnej części drewniane schody policzkowe.

Rzut
Kościół wzniesiony na planie prostokąta o wymiarach 2680 x 1310 cm, orientowanego na osi W - E. Przy zachodniej ścianie szczytowej dostawiona wieża na rzucie prostokąta o wymiarach 830 x 570 cm. Po północnej i południowej stronie wieży przybudówki, mieszczące schody,

c. d. wkładka nr 3

Wkładkę założył: mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, lipiec 1996 r.
Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Gorzów Wlkp.

4.

5.

6.

7.

1. Miejscowość R A D U Ń	2. Obiekt RZYMSKO-KATOLICKI KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, fotografie
-----------------------------	--	--

c. d. rubr. nr 13 - prowadzące na emporę i wyższe kondygnacje wieży. Ściany nośne wieży właściwej mają obrys kwadratu o boku 500 cm. Wejścia do kościoła od strony południowej oraz zachodniej, przez kruchtę w przyziemiu wieży. Wejście do wieży i przybudówek od strony zachodniej; wejście do przybudówki południowej zablendowane.

Bryła

Korpus nawowy świątyni ma formę leżącego prostopadłościanu, nakrytego wysokim dachem dwuspadowym; wysokość całkowita ok. 1680 cm, stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak ca 1 : 1. Wieża, flankowana od strony północnej i południowej prostopadłościennej przybudówkami (wys. ca 800 cm), nakrytymi dachami pulpitowymi. Korpus wieży ma w dolnej części formę stojącego prostopadłościanu o podstawie kwadratu, a w części górnej zestopniowanego graniastosłupa na planie ośmioboku (wysokość tej części ca 800 cm). Wieżę nakrywa strzelisty ośmiopółcieniowy hełm w formie ostrosłupa, zwieńczonego sterczyną w postaci krzyża z kulą u podstawy. Wysokość całkowita wieży ca 3350 cm; stosunek wysokości ścian do jej hełmu jak ca 5 : 2. W obrębie korpusu nawowego brak podziałów poziomych; jedynie po stronie zachodniej usytuowana jest empora muzyczna. Brak podpiwniczenia obiektu. Wysokość sali kościelnej w strzałce ca 820 cm. Wieża o podziale pięcio-kondygnacyjnym.

Elewacje

Horyzontalne podziały elewacji korpusu nawowego zaznaczone linią cokołu, zróżnicowaniem materiałowym ścian obwodowych (dolna część kamienna, górna z cegły ceramicznej) i otynkowanym, pobielonym, gładkim fryzem podokapowym. Podziały wertykalne tworzy ostrołukowe blendowanie górnej części ścian (w elewacjach południowej i wschodniej są one odnowione - gładko otynkowane i pobielone). Pierwotne, południowe wejście do świątyni ujęte gotyckim, uskokowym portalem z cegły i kształtek ceramicznych oraz akcentowane - umieszczoną nad nim - rozetą z wypełnieniem maswerkowym. Wejście to umieszczone jest asymetrycznie, nieco na wschód od osi elewacji. W elewacji wschodniej, w obramieniu otworów okiennych i środkowej blendy zwracają uwagę ceramiczne, wczesnogotyckie maseczki (główki), charakterystyczne dla dużej części obiektów sakralnych z tego okresu. Architektoniczny wyraz wieży typowy dla budownictwa sakralnego XIX w. Prostopadłościenne część korpusu wieży flankowana takimiż, nieco spłaszczonymi, przybudówkami i ujęta narożnymi, zestopniowanymi przyporami. W kompozycji architektonicznej silnie akcentowane linie wertykalne (wyrażone m. in. przepruciami okiennymi, ukształtowaniem portalu zachodniego, przypora-

Wkładkę założył: ...mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Szczecin, lipiec 1996 r. c. d. wkładka nr 4

Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Gorzów Wlkp.

8.

9.

1. Miejscowość R A D U Ń	2. Obiekt RZYMSKO-KATOLICKI KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p. w. Matki Boskiej Szkaplerznej	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub uzupełnienia) tekst, fotografie, spis fotografii
-----------------------------	---	---

c. d. rubr. nr 13 - mi narożnymi, formą bryły i wieńczącego ją strzelistego hełmu. W układzie horyzontalnym kondygnacje wieży rozdzielone są profilowanymi gzymsami, a w części pomiędzy czworoboczną a ośmioboczną partią korpusu również fryzem kostkowym.

Wnętrze kościoła salowe, bez wyodrębnionego prezbiterium (część prezbiterialną wydzielono w sali wtórnie poprzez wyodrębnienie zakrystii i symetrycznego do niej pomieszczenia składowego). Charakter wnętrza ma całkowicie wtórny charakter (ściany wyprawione tynkiem /tzw. ba-rankiem/, utrzymanym w tonacji szarej, ściany pod emporą wyłożone boazerią listwową). Przy zachodniej ścianie szczytowej XIX-wieczna em-pora organowa, wsparta na sześciu słupach. Balustrada empory pełna, płycinowa, dekorowana arkadowym listwowaniem.

Wyposażenie historyczne praktycznie nie zachowane; jego pozostałościami są: 1/ złożone uszaki z późnobarokowego ołtarza (XVIII w.), mają-ce formę ażurowego ornamentu w typie "acantus spinoza" i umieszczone w ołtarzu współczesnym, 2/ dzwon o średnicy 80 cm, wykonany w 1643 r. przez Franza Dubois.

Instalacje: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, odgromowa. Wnętrze kościoła ogrzewa piec na ropę.

Spis fotografii:

1. Widok ogólny kościoła od strony południowo-zachodniej
2. Widok wieży kościelnej od północnego-zachodu
3. Elewacja północna - widok od północnego-zachodu
4. Elewacja północna - widok od wschodu
5. Elewacja wschodnia
6. Zabytkowa bramka cmentarna w ogrodzeniu kościoła
7. Wnętrze kościoła - widok w kierunku ołtarza
8. Wnętrze kościoła - widok w kierunku empory
9. Widok ogólny więźby dachowej

c. d. rubr. nr 12 - mocnika Benedicta Briota. W 1684 r. kościół wyposażony został w liczne naczynia liturgiczne. W 2. połowie XIX w. do kościoła dobudowano ceglana, neogotycką wieżę, w miejscu dotychczasowej drewnianej. Jako świątynia katolicka obiekt poświęcony został ponownie 20. 07. 1945 r. (przed II wojną ewangelicka parafia w Raduniu należała do choszczeńskiej superintendentury). Parafia erygowa-na została 4. 03. 1974 r. W architekturze kościoła raduńskiego występują formy charakterystyczne dla przełomu romanizmu i gotyku, wy-rażone starannym wążkiem z ciosów kamiennych w dolnej partii budowli i bogatą, wczesnogotycką dekoracją, złożoną z ostrołukowych blend i ceramicznych masek w górnej części.

Wkładkę założył: mgr. Cezary Nowakowski, BSiDK, Szczecin, lipiec 1996 r.

Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Gorzów Wlkp.

Wzór ODZ 1978 r.